

Art barroc

2015/2016

Codi: 100548

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'art	OB	2	2

Professor de contacte

Nom: Ana Muntada Torrellas

Correu electrònic: Anna.Muntada@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisites

No n'hi ha. Tanmateix, és recomanable tenir algunes nocions d'anglès, francès i italià per poder consultar la bibliografia especialitzada.

Objectius

L'assignatura, de formació bàsica i de 6 ECTS, s'inclou dins la matèria "Història general de l'art modern" (24 ECTS).

El títol de l'assignatura "Art barroc" fixa el seu marc històric i cultural, la finalitat essencial és proporcionar a l'alumne els coneixements i els instruments d'anàlisi i comprensió de les manifestacions artístiques de l'època del Barroc, des dels orígens a la seva difusió.

Així, els objectius formatius són proporcionar a l'estudiant coneixements sòlids relatius a l'art barroc, especialment romà i per extensió també italià (aspectes conceptuals, tècnics i estilístics); que l'alumne sigui capaç d'identificar, classificar i analitzar les obres d'art figuratiu i d'arquitectura del període, valorant-ne paràmetres tècnics, formals i simbòlics, de manera que pugui arribar a bastir un marc històric i cultural contextualitzador; que assimili els principis fonamentals de la teoria artística de l'època; que compregui els processos creatius de l'artista i el paper determinant del mecenatge artístic; que es familiaritzi amb la bibliografia específica; que conegui la particular problemàtica de la historiografia de l'Art barroc i les diferents aproximacions metodològiques que han centrat el debat en la definició del subjecte d'estudi; que sigui capaç de comprendre la relació de l'art i dels temes del Barroc amb altres fenòmens culturals, especialment el seu nexa amb el món contemporani; i finalment que adquireixi un judici autònom i crític dels fenòmens artístics de l'època, i de llurs valors intrínsecs, amb relació al context en què s'esdevenen i a altres èpoques històriques.

Competències

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
9. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
10. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
11. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
12. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
13. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.

Continguts

1. La complexitat de l'univers barroc. La descoberta de l'infinit.

Significat i fortuna crítica del terme "barroc".

2. Contrareforma i política artística dels papes.

La ideologia de la *Roma Triumphans* i el paradigma de la ciutat capital.

3. Temes de l'arquitectura barroca.

Continuïtat i controvèrsia. El Gesu i l'arquitectura dels nous ordes religiosos.

Maderno i l'acabament de la Basílica de Sant Pere.

4. Noves funcions de l'escultura.

Bernini i el mecenatge de Scipione Borghese.

5. Temes de l'arquitectura barroca:

La concepció berniniana de la unitat de les arts.

Més enllà de la norma: Borromini i la unitat espacial. Guarini.

6. La funció de les imatges i la renovació de la pintura: Caravaggio i el Naturalisme.

El Classicisme dels Carracci.

Pietro da Cortona i la gran decoració mural.

7. Rubens i la pintura barroca a Flandes

La descripció de la realitat a la pintura holandesa: el barroc protestant i burgès. Hals. Rembrandt. Vermeer

8. Velázquez y la pintura del *siglo de oro*.

9. El *grand siècle* francès. El Louvre. Versalles.

La interpretació del caravaggisme a França. G de la Tour i els Le Nain.

Metodologia

Metodologia docent:

Classes presencials a l'aula:

sessions teòriques i pràctiques a l'aula

exposició i discussió de treballs elaborats per l'alumnat

eventuals conferències i/o seminaris

Tutories

orientació metodològica i bibliogràfica; assessorament en la realització dels treballs

activitats supervisades (resolució de dubtes relacionats amb l'assignatura)

NOTA INFORMATIVA: En començar el curs es notificaran els canvis pertinents.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes Magistral	40	1,6	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Conferències	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Exposició de treballs elaborats individualment o en grup	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Seminaris i sessions pràctiques a l'aula	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Tipus: Supervisades			
Elaboració de treballs de curs: treballs de recerca, lectures, comentaris de text, assaigs bibliogràfics, etc	20	0,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Tipus: Autònomes			
Consultes documentals i/o bibliogràfiques	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Estudi personal	35	1,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Avaluació

Evidència 1. Una o més proves escrites, d'identificació i classificació d'obres d'art i arquitectura i/o de qüestions historicoartístiques del període, a partir del temari impartit: 45% de la qualificació final.

Evidència 2. Presentació d'un treball, en dues parts ben definides i diferenciades (selecció bibliogràfica i comentari); elaborat individualment i, si s'escau, la corresponent exposició oral en hores de tutoria o seminari: 45 % de la qualificació final.

Evidència 3. Participació activa a classe i a les tutories; lectures obligatòries: 10% de la qualificació final.

Format de les evidències

El format de les evidències es comunicarà a inici de curs. A tall d'orientació es precisa que habitualment la prova escrita consisteix en la identificació (autor, obra i cronologia) d'un llistat d'obres presentades i comentades a classe (duració aproximada de la prova: entre 30 i 40 minuts).

Els treballs individuals són d'extensió limitada, s'aconsella cenyir-se a les directrius donades (selecció de cinc cites documentals i/o bibliogràfiques; i comentari, màxim 10 pàgines).

No s'acceptaran treballs enviats per correu electrònic, sinó només impresos en paper.

La presentació formal serà simple, sense portada, només amb les pàgines grapades. A la primera pàgina es faran constar els cognoms i nom i el NIU ben visibles, a més del títol del treball. Si el treball incorpora il·lustracions, aniran al final del text, abans de la bibliografia. Aquesta última s'ha de citar correctament i ha de ser ordenada alfabèticament per autors; són imprescindibles el lloc i l'any d'edició, però es dispensa el nom de l'editorial. Obligatòriament, el text ha d'incorporar el sistema de notes a peu de pàgina, tant de referència bibliogràfica com de caràcter informatiu. A més, el treball ha d'incloure una valoració personal de l'argument tractat. El tema es pot escollir amb les excepcions que s'assenyalin en començar el curs.

Observació

Hom suposa que l'alumnat adoptarà una actitud intel·lectualment honesta i acadèmicament responsable. Les evidències de plagi, sobretot en l'elaboració dels treballs, seran castigades en la qualificació final. Les idees, frases o paràgrafs d'altres autors es poden usar, sempre que se n'indiqui l'autoria i la font d'informació. Tampoc no es podran aprofitar treballs de cursos anteriors o fets per altres assignatures.

Criteris d'avaluació:

1. Criteris generals: grau d'assimilació de la matèria, comprensió dels conceptes i dels fenòmens artístics específics, construcció lògica i estructuració coherent del discurs; originalitat i creativitat; capacitat d'anàlisi i de síntesi; capacitat de valoració autònoma i crítica, claredat expositiva, domini de la bibliografia.
1. Proves escrites: a més dels criteris generals, s'avaluaran l'adequació a l'enunciat, la precisió en les dades, la correcta estructuració de les idees.
1. Tant en l'examen com en el treball ambé es tenen en compte la presentació formal (sintaxi, ortografia, etc.) i l'articulació dels continguts (capacitat de síntesi, ordre i claredat expositius, selecció d'imatges, selecció bibliogràfica, etc.).

Qualificació final:

Es recorda que l'avaluació és continuada, de manera que caldrà superar totes i cadascuna de les proves exigides. Si la matèria només se supera parcialment (per exemple: no es lliuren els treballs, encara que la valoració de les proves escrites sigui positiva, o viceversa) la nota final serà un "No Presentat". Si una o més evidències tenen avaluació negativa, la nota final serà un "Suspens". Al final del quadrimestre està programat

un període de reavaluacions; llavors, l'alumnat té dret a la revisió de les proves, abans del tancament definitiu de les actes.

Pel que fa a la reavaluació, aquesta està fixada oficialment per la Facultat, però afecta només a la prova escrita. Qui no hagi participat a classe i fet el treball no pot aprovar l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Participació activa a classe i a les tutories; lectures obligatòries	10%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Presentació d'un treball	45%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Una o més proves escrites	45%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Bibliografia

(bibliografia bàsica, de fàcil accés, que inclou també títols traduïts a l'espanyol)

Obres generals

Anceschi, L.: *La idea de Barroco. Estudios sobre un problema estético*. Madrid, 1991.

Argan, G.C.: *La Europa de las capitales 1600-1700*. Skira-Carroggio, Barcelona, 1964.

Bérchez, J, Gómez-Ferrer, M.: *Arte del Barroco*, Historia 16, Madrid, 1998.

Briganti, G.: *Barocco: storia della parola e fortuna critica del concetto*, en *Enciclopedia Universale dell'Arte*. vol. II, Sansoni-Cini, Venezia-Roma, 1958, pp. 346-359.

Bruno, G.: *Del infinito: el universo y los mundos*. Introducció i traducció de M.A. Granada. Alianza Universidad, Madrid, 1993.

Deleuze, G.: *El pliegue*. Paidós, Barcelona, 1989 (1988).

Harbison, R.: *Reflections on Baroque*, The University Chicago Press, Chicago, 2000.

Haskell, F.: *Patronos y pintores*. Cátedra, Madrid, 1984 (1963).

Mâle, E.: *El Barroco. El arte religioso del siglo XVII*. Encuentro, Madrid, 1986 (1932).

Maravall, J.A.: *La cultura del Barroco*. Ariel, Barcelona, 1975.

Rupert Martin, J.: *Barroco*. Xarait, Madrid, 1986 (1977).

Tapié, V.L.: *Barroco y clasicismo*. Cátedra, Madrid, 1978 (1957).

Valverde, J.M.: *El Barroco. Una visión de conjunto*. Montesinos, Barcelona, 1980.

Weisbach, W.: *El Barroco arte de la Contrarreforma*. Espasa Calpe, Madrid, 1942 (1920).

Wölfflin, H.: *Renacimiento y Barroco*. Comunicació, Madrid, 1977.

AA. VV.: *L'Idea del Bello. Viaggio per Roma nel Seicento con Giovan Pietro Bellori*. 2 vols., catàleg de l'exposició, Ed. de Luca, Roma, 2000

Bassegoda Hugas, B.-Fernández Arenas, J. (ed.): *Barroco en Europa. Fuentes y documentos para la historia del arte*. G. Gili, Barcelona, 1983.

Grassi, L.: *Teorici e storia della critica d'arte. Parte seconda: L'età moderna. Il Seicento*. Multigrafica, Roma, 1973.

Estudis particulars

AA.VV.: *I Trionfi del Barocco. Architettura in Europa 1600-1750*. Henry A. Millon ed., catàleg de l'exposició, Bompiani, Torino, 1999

Argan, G.C.: *El concepto de espacio arquitectónico desde el barroco a nuestros días*. Nueva Visión, Buenos Aires, 1973.

Borsi, S.: *Roma di Sisto V. La pianta di Antonio Tempesta 1593*. Officina, Roma, 1986.

Braunfels, W.: *Urbanismo Occidental*. Alianza Forma, Madrid, 1987 (els capítols corresponents).

Magnusson, T.: *Rome in the Age of Bernini*. 2 vols., Almquist and Wiksell, Stockholm, 1986.

Portoghesi, P.: *Roma Barocca*. Laterza, Roma, 1973.

Norberg-Schulz, Ch.: *Arquitectura barroca*. Aguilar, Madrid, 1972 (1971).

Varriano, J.: *Italian Baroque and Rococo Architecture*. Oxford Univ. Press, 1986 (trad. Alianza).

Wittkower, R.: *Arte y arquitectura en Italia 1600-1750*. Cátedra, Madrid, 1979 (1958).

Wittkower, R. i Jaffe, I.B.: *Architettura e arte dei gesuiti*. Electa, Milano, 1992.

Boucher, B.: *Italian Baroque Sculpture*, Thames und Hudson, London, 1998.

AA. VV.: *Gian Lorenzo Bernini architetto*. 3 vols., Istito della Enciclopedia Italiana, Roma, 1984.

AA. VV.: *Bernini*. Monogràfic de la revista 3ZU. *Revista d'Arquitectura*, E.T.S.A.B. núm. 3, maig 1994.

AA. VV.: *Bernini Scultore. La Nascita del Barocco in Casa Borghese*. Anna Coliva i Sebastian Schütze ed., catàleg de l'exposició, Ed. de Luca, Roma, 1998.

Fagiolo, M.-Fagiolo dell'Arco, M.: *Bernini, una introduzione al gran teatro del barocco*. Bulzoni, Roma, 1967.

Hibbard, H.: *Bernini*. Xarait, Madrid, 1982 (1965).

Lavin, I.: *Bernini and the unity of the visual arts*. Oxford Univ. Press, 1980.

Wittkower, R.: *Gian Lorenzo Bernini*. Alianza Forma, Madrid, 1990 (1955).

AA. VV.: *Borromini e l'universo barocco*. Richard Bösel i Christoph L. Frommel ed., Electa, Milano, 2000.

Argan, G.C.: *Borromini*. Xarait, Madrid, 1987 (1955).

Blunt, A.: *Borromini*. Alianza, Madrid, 1982 (1979).

Sedlmayr, H.: *L'architettura di Borromini*. Electa, Milano, 1996 (1939).

AA. VV.: *Pietro da Cortona architetto. Atti del Convegno di Studio promosso nella ricorrenza del III Centenario della morte (Cortona, 1969)*. Calosci, Cortona, 1978.

- Nava Cellini, A.: *La scultura del Seicento, Storia dell'arte in Italia*, UTET, Torino, 1982.
- Freedberg, S.J.: *Circa 1600. A Revolution of Style in Italian Painting*. Harvard Univ. Press, 1983.
- Caravaggio e il suo tempo*. Electa, Milano, 1985 (Catàleg de l'exposició de New York i Napoli).
- Calvesi, M.: *La realtà di Caravaggio*. La Nuova Italia, 1985.
- Cinotti, M.- Dell'Acqua, G.A.: *Caravaggio*. Bolis, Bergamo, 1983.
- Friedländer, W.: *Estudios sobre Caravaggio*. Alianza, Madrid, 1982 (1955).
- Longhi, R.: *Caravaggio*. Prefaci de G. Previtali. Ed. Riuniti, Roma, 1982.
- Röttgen, H.: *Il Caravaggio, ricerche e interpretazioni*. Bulzoni ed., Roma, 1974.
- Briganti, G.-Chastel, A.-Zapperi, R.: *Gli amori degli dei. Nuove indagini sulla Galleria Farnese*. Ed. dell'Elefante, Roma, 1987.
- Goldstein, C.: *Visual Fact over Verbal Fiction. A Study of the Carracci and the Criticism, Theory and Practice of Art in Renaissance and Baroque Italy*. Cambridge Univ. Press, 1988.
- Zapperi, R.: *Annibale Carracci. Ritratto di artista da giovane*. Einaudi, Microstorie 16, Torino, 1989.
- Alpers, S.S.: *El arte de describir. El arte holandés en el siglo XVII*. Blume, Madrid, 1987 (1983).
- Rosenberg, J.-Slive, S.: *Arte y arquitectura en Holanda 1600-1800*. Cátedra, Madrid, 1981 (1966).
- Aillaud, G.-Blankert, A.-Montias, J.M.: *Vermeer*. Hazan, Pais, 1986 (ed. italiana: Milano, 1986).
- Montias, J.M.: *Artists and Artisans in Delft. A Socio-Economic Study of the 17th Century*. Princeton Univ. Press, 1982.
- Alpers, S.L.: *Rembrandt's Enterprise. The Studio and the Market*. London, 1988.
- Rembrandt, el maestro y su taller*. Electa España, Barcelona, 1991 (catàleg de l'exposició de Amsterdam i Londres)
- Rosenberg, J.: *Rembrandt. Vida y obra*. Alianza, Madrid, 1987 (1948).
- Gerson, H.-Kuile, E.H.: *Art and architecture in Belgium 1600-1800*. Penguin Books, Harmondsworth, 1960.
- Jaffé, M.: *Rubens*. Rizzoli, Milano, 1989.
- White, Ch.: *Peter Paul Rubens, Man and Artist*. Yale Univ. Press, 1987.
- Brown, Ch.: *Van Dyck*. Phaidon, Oxford, 1982.
- Valdivieso, E.-Otero, R.-Urrea, J.: *Historia del Arte hispánico. IV. El Barroco y el rococó*. Alhambra, Madrid, 1980.
- Angulo, D.: *Pintura del siglo XVII. Ars Hispaniae*. Plus Ultra, Madrid, 1971.
- Brown, J.: *Imágenes e ideas en la pintura española del siglo XVII*. Alianza, Madrid, 1980 (1978).
- Gállego, J.: *Visión y símbolos de la pintura española del siglo de oro*. Cátedra, Madrid, 1987 (1968).
- Gállego, J.: *El pintor de artesano a artista*. Univ. de Granada, 1978.
- López Torrijos, R.: *La mitología en la pintura española del siglo de oro*. Cátedra, Madrid, 1983.
- Pérez Sánchez, A.E.: *Pintura barroca en España 1600-1750*. Cátedra, Madrid, 1992.

AA. VV.: *Velázquez*. Museo del Prado, Madrid, 1990.

Brown, J.: *Velázquez. Pintor y cortesano*. Alianza. Madrid, 1986.

AA. VV.: *Poussin*. Paris, 1994 (Catàleg de l'exposició).

Blunt, A.: *Arte y arquitectura en Francia 1500-1700*. Cátedra, Madrid, 1977 (1926).

Chatelet, A.-Thuillier, J.: *La peinture française de Le Nain à Fragonard*. Skira, Genève, 1964.

Francastel, P.: *Historia de la pintura francesa*. Alianza, Madrid, 1970 (1955).

Hautecoeur, L.: *Histoire de l'Architecture classique en France. II. Le Regne de Louis XIV*. Picard, Paris, 1948.